

rodne demokracije" 1948-1953. govore dovoljno: npr. predsjednik Klement Gottwald je za vrijeme cijelog svog mandata pomilovao samo 18 osoba, a smaknute su bile 234 osobe. Ni Antonin Zapotocky nije se iskazao milošću – pomilovao je samo dvije osobe dok su 94 bile smaknute.

Slijedi i kronološki popis pomilovanih osoba s njihovim osobnim podacima te počinjenim kaznenim djelima u razdoblju od 1948. do 1953.

Istražena je i dokumentacija o broju kažnjenika u Čehoslovačkoj u raznim razdobljima: u godinama od 1918. do 1937. bilo je najmanje zatvorenika (7393), a usporedivši taj broj sa sadašnjom situacijom, danas ih ima otprilike tri puta više. Broj je zatvorenika od te početne brojke neprestano rastao dok nije dosegnuo rekordnih 42 021 zatvorenik 1953. godine. Od tog je broja 1951. godine bilo 42% političkih zatvorenika.

Autori su istraživali i osude na smrt u odsutnosti prema kartoteci zatvora Pankrac i Ružyane te su zaključili da je većina osuđenih bila osuđena djelovanjem izvanrednih narodnih sudova i to za kaznena djela koja se tiču razdoblja Drugog svjetskog rata. I tu je priložen abecedni popis na taj način osuđenih osoba s osobnim podacima i navedenim kaznenim djelom za koje je određena osoba osuđena (ukupno 24 osobe).

Sasvim na kraju knjige priložena su tri prazna obrasca koji služe tome, da se uz pomoć čitatelja ove knjige dopune i isprave podaci o pojedinim osobama, žrtvama tadašnjeg sustava.

Sve u svemu ova je zbirka raznovrsnih podataka važna, jer je jedna od prvih koja se bavi ovom, do sada tabu-temom i krči put novim spoznajama i istini, prekidajući s dosadašnjom šutnjom koja je odnijela mnoge žrtve.

Tatjana Deželjin

Pierpaolo Dorsi, Dottore Serafico. La memoria di Rainer Maria Rilke e l' archivio del Castello di Duino (Serafski doktor. Spisi Rainera Maria Rilke i arhiv dvorca Devino), Trst 1999, 148 str.

Knjiga je publicirana povodom izložbe dokumenata o poznatom pjesniku i književniku Raineru Maria Rilke. Izloženo gradivo dio je fundusa obiteljskog arhiva Tore i Tasso ("Thurn und Taxis"), gospodara dvorca Devino, jednog od najstarijih talijanskih privatnih arhiva. Između suvremenog gradiva ovog arhiva oblikovana je serija nazvana "Rilkiana". Naime, Rainer Maria Rilke posjećivao je dvorac Devino i često u njemu boravio. Njegovo poznanstvo i prijateljstvo s obitelji, a posebice s princezom Marie Thurn und Taxis-Hohenlohe ostavilo je pisanog traga, a u neku ruku smije se ustvrditi da Rainer Maria Rilke simbolizira stvarnost Devina.

Umjesto uvodnika u knjigu su uvršteni govori izrečeni povodom predstavljanja knjige i to ravnatelja Državnog arhiva Trsta dr. Uge Cova o povijesnom značenju gradiva jednog obiteljskog arhiva s osvrtom na literalno sačuvano blago Rainera Maria Rilke unutar fonda, te govor ravnatelja Državne biblioteke Trsta dr. Claudia Caltana povodom otvorenja izložbe u prostorima biblioteke gdje je i postavljena izložba. Na prvim stranicama stavljen je shematski prikaz "Rilke: i Giorni e le Opere" odnosno usporedno prikazani biografski podaci, godine događanja i djela Rainera M. Rilke. Svojom glavinom sadržaj knjige čine stručni i znanstveni članci:

Lorenzo Rega, *Rainer Maria Rilke – La rivincita della provincia* (ponovna pobjeda pokrajine) – donosi bogate biografske podatke s opisom uvjeta i okolnosti piščeva opusa, njegovih elegija, sazrijevanja u književnom i pjesničkom stvaralaštvu.

Barbara Ivančić, *A colloquio con Rilke: personalità della cultura europea* (prema razgovoru s Rilkeom: ličnosti europske kulture) – opisuje susrete Rainera Maria Rilke sa značajnijim suvremenicima s kojima se družio, a čije poznanstvo je ostavilo u njegovom stvaralaštvu upečatljiva traga. Susret s Lou Andreas-Salomé, spisateljicom rusko-njemačkog porijekla, s kojom se Rilke upoznao u Münchenu 1897. godine, te s njom ostao u izmjeničnoj korespondenciji tijekom cijelog života. Zbog nje promijenio je i svoje ime René u Rainer, po kojem je poznatiji široj javnosti i ubrzo postao. Poznanstvo s filozofom Rudolfom Kassnerom 1910. godine, antiteza Kassnerove filozofije i poetičnost Rilkeove, učvrstili su njihovu međusobnu povezanost. Rilke je upoznao i austrijskog slikara i pisca, preteču pokreta ekspresionizma, Oskara Kokoschku, Huga od Hofmannsthala, istaknutog impresioničkog liričara, Stefana Georgea koji su s Rilkeom predstavljali na polju njemačkog jezika pjesničko trojstvo. Rainer Maria Rilke uživao je i veliku naklonost direktora izdavačke kuće "Insel – Verlag", gospodina Antona Kippenberga.

Bruno Binaco, *Rilke e la musica* – iz pjesničkog opusa izabire izraze i stihove u kojima se očituje Rilkeov odnos prema glazbi.

Fabio Russo, *Rilke nel cammino della Maturazione a Duino verso la sua Grande Morte* (Rilke u hodu sazrijevanja k Devinu prema velikoj svojoj smrti). Rilke u Devinu nalazi nadahnuće za svoje elegije, a osobnost princeze Marie Hohenlohe udane Thurn und Taxis, ni pjesnikinje ni književnice, u pjesničkom nadahnuću i stvaralačkoj osebnosti njemu je bilo jako uporište.

Silvano Cavazza, *I della Torre a Duino* – u kratkim crtama opisuje prošlost gospode Devina koji su počev od 1139. godine podložnici kvilejskog patrijarha, te njihova povezanost s obitelji Walsec. Autor navodi slavne godine ove loze, vezu s obitelji Hofer, pa ženidbenu vezu s bavarskom obitelji Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürst, te veze s obitelji Thurn und Taxis 1903. godine, udajom princeze Marie Hohenlohe, čijom smrću 1934. godine ova slavna loza završava svoju povijest.

Diana de Rosa, *Luoghi e figure della famiglia Thurn und Taxis-Hohenlohe* – na osnovi sjećanja princeze Marie, autorica članka opisuje putovanja i mjesta u kojima su rado boravili članovi obitelji, a kroz zbirku pisama Marie Tereze otkriva nam bogate rodbinske, društvene i kulturne veze te odnose sa svim predstavnicima visoke aristokracije i kraljevskih kuća iz cijele Europe.

Pierpaolo Dorsi, *L'Archivio della Torre e Tasso* – donosi podatke o arhivu čiji su dokumenti sačuvani od 1282. godine, od biskupa od Coma, kasnije akvilejskog patrijarhe Raimonda od Torre, pa sve do sredine 20. st. Gradivo je vrlo bogatog sadržaja s pojedinim serijama koje su formirane sredinom 16. st. Obitelj Torre (njemačkog porijekla von Thurn) di Valsassina, gospodar je vlastelinstva Devino blizu Trsta. Poradi javnog i političkog života vezuje se s Hasburgovcima, a tijekom 17. st. ženidbom Raimunda IV. s obitelji Hofer, kao i s drugim obiteljima Italije, Austrije, Češke i Ugarske. S godinom 1849. izumire muška loza i nasljedstvo je pripalo kćeri Terezi i njezinom suprugu Egonu von Hohelhone, a ženidbom njihove kćeri Marie obitelj se vraća lozi Thurn und Taxis, starim gospodstvom dvorca. Činom preuzimanja talijanske nacionalnosti koju je učinio princ Aleksandar, sin Marie Thurn und Taxis, obitelj je svoje prezime potalijančila kao "prinčevi od Torre i Tasso, duždevi dvorca Devino". Kroz povijest "Arhiv Devino" bio je u mnogo navrata korišten. Tijekom 1857. godine jedan od službenika Devina izvršio je škartiranje dokumentacije vezane za dvor zbog prodaje papira, ali srećom dokumentacija nije kobno završila već je bila spašena. Tadašnji direktor venecijanskog Državnog arhiva Carlo Malagola započeo je popisivati dokumente, te 1907. godine završio inventar starijeg i povjesno značajnijeg gradiva. Ostali dokumenti, posebice iz vremena princeze Tereze, ostali su neobrađeni. Centralni ured za arhivistička dobra preuzeo je 1997. ovaj obiteljski arhiv i predao ga Državnom arhivu u Trstu. S vremenom i zbog raznih okolnosti stanje popisanog starijeg gradiva zahtijevalo je ponovnu reviziju čemu je Državni arhiv u Trstu dao prioritet. Među gradivom ovoga fonda našla se brojna dokumentacija koja svjedoči o vezama književnika i pjesnika Rainera Marie Rilke i princeze Marie Hohenlohe Thurn und Taxis. Brojnu korespondenciju započela je sama princeza oblikovati u posebnu podseriju kao sjećanje na pjesnika Rainera M. Rilke. Za vrijeme Drugoga svjetskoga rata princ Rajmund ih je pohranio u svojoj kući u Veneciji. Dokumente su mnogi koristili za pojedine edicije, kao npr. Ernst Zinn. Inventar ove posebne serije izradio je Pierpaolo Dorsi, koji obuhvaća samo pristiglo gradivo po preuzimanju. Prije 1951. Ernst Zinn evidentirao je 460 pisama, nažalost sačuvano ih je samo 212. Među suvremenim gradivom arhiva jezgru čine književni rukopisi Rilkea (4 kom.), korespondencija Rilkea i Marie (12 pisama Rilkea Mariji i 200 pisama Marije Rilkeu), 17 dokumenata Marie što se odnose na Rilkea (od 1909. do 1933) te 2 dokumenta iz 1959. kao svjedočanstva o sudbini dokumenata Rilkea dok su bili još u posjedu Marije.

Carmelo Bianco izradio je Katalog Rilkeovih djela nastalih u dvorcu Devino.

Izloženi dokumenti obuhvaćaju ove teme: 1. Devinske elegije, 2. Rilkeova djela, 3. Susret sa suvremnicima, 4. Sudbina, 5. Rilke pjesnik, 6. Rilkeov opus, 7. O obitelji Torre, Hohenlohe, Thurn und Taxix, 8. Dvorac, 9. Arhivska baština, 10. Sudbina arhivskog gradiva.

Namjena knjige je višestruka. Poslužiti može kao katalog i vodič kroz postav izložbe, dok bibliografski podaci i stvaralački opus Rainera M. Rilkea ovdje stručno prikazani daju odsjev veličine ovoga pjesnika i književnika.

Mate Grabar

Franjo Emanuel Hoško, Marijan Jaić – obnovitelj među preporoditeljima. Izdavač: Katehetski salezijanski centar u Zagrebu. Biblioteka "Orijentacije", knj. 12, Zagreb 1996, 212 str.

Autor je knjigu podijelio na uvodni dio i šest poglavlja. U uvodnom dijelu, pod naslovom *Život i rad Marijana Jaića*, autor obrađuje tri teme o ravnatelju Osječke gimnazije Marijanu Jaiću: Jaić kao "učitelj i prenositelj kulturnog naslijeđa", zatim "u službi duhovne obnove i hrvatskog narodnog preporoda" te "bogoljubnost" vlastitog naroda i "svega našega carstva i kraljevstva". Prvom poglavlju svoje knjige Hoško je dao naslov *Jaićevo školovanje i školsko djelovanje*, a u njemu je obradio pet tema: Jaićevo srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje, Jaićevo učiteljsko djelovanje, Jaićev školski spis "Assertiones", Dekan i provincijal te Ravnatelj Osječke gimnazije. Drugom poglavlju Hoško je dao naslov *Graditelj franjevačkog života po Čevapovićevim "Statuta municipalia"* i u njemu obradio osam tema: Franjevački život u kasnom jozefinizmu, Uloga franjevačkih starješina, Življenje redovničkih zavjeta, Zajednički život i stega u samostanu, Apostolsko djelovanje, Novi razlozi opadanja redovničke stege, Očitovanja prevratne 1848. godine te Obnovitelj među preporoditeljima. Treće poglavlje Hoško je naslovio tematikom *Uozračju konkordata i apostolske vizitacije* i u njemu obradio pet glavnih tema i nekoliko podtema: Primasov vizitacijski upitnik, Izborni provincijski sabori u vrijeme vizitacije, Primasove obnoviteljske uredbe (s podtemama: Prihvatanje franjevačkog načina života, Življenje triju redovničkih zavjeta, Uredjenje zajedničkog molitvenog i pokorničkog života), Provođenje primasovih "Statuta" i obnova veza s vrhovništvom reda, Upitni rezultati apostolske vizitacije. Četvrtom poglavlju Hoško je dao naslov *Sastav i sustav pastoralnog priručnika "Rucsna knjixica"* u kojemu su obrađene četiri teme: Pregled sadržaja "Rucsne knjixice", Jaićeve preteče Pavić i Peštalić, Jozefinistički izvori "Rucsne knjixice", Sustav i odjek "Rucsne knjixice". Peto poglavlje nosi naslov *Pedagoško-moralni i pastoralno-katehetski spisi*, a u nje-